

Edvīns Draba, Katrīna Bičevska: Līdzeklis uzņēmuma finanšu grūtību risināšanai

Edvīns Draba, "Sorainen" vecākais jurists

Katrīna Bičevska, "Sorainen" jurista palīdzē

Foto: Publiciātes foto

<https://www.delfi.lv/bizness/versijas/edvins-draba-katrina-bicevska-lidzeklis-uznemuma-finansu-grutibu-risinasanai.d?id=52245089>

Pēdējā laikā daudz nākas saskarties ar klientu jautājumiem par likumā paredzētajām atbalsta iespējām finanšu grūtību pārvarēšanai. Pieredze rāda, ka daudzi uzņēmēji nav informēti par tādu likumā paredzētu līdzekli finanšu grūtību risināšanai, kā tiesiskās aizsardzības process (TAP). Savukārt tajos gadījumos, kad TAP ir ticis piemērots, tas līdz šim bieži tika darīts, pieļaujot daudzas kļūdas, kā rezultātā netika

pilnvērtīgi izmantotas likuma iespējas. Taču šis ir atsevišķa raksta cienīgs temats. Šī raksta mērķis ir dot vispārīgu ieskatu tiesiskās aizsardzības procesa regulējumā.

Vasara nav bezgalīga

Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma ("Covid-19 likums") 22. pants nosaka, ka līdz šā gada 1. septembrim kreditoriem ir aizliegts iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu pret parādniekiem. Tai pat laikā, kreditoriem šobrīd paliek tiesības vērsties pret saviem parādniekiem, izmantojot jebkuras citas likumā noteiktās metodes – ceļot prasību tiesā, izmantojot saistību bezstrīdus piespiedu izpildi u.c. metodes. Arī 2. septembris vairs nav aiz kalniem un, iespējams, jau augustā daudzi uzņēmumi sāks saņemt brīdinājumus par maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu no saviem kreditoriem. Prakse liecina, ka vislabāk ir sākt domāt par finanšu restrukturizāciju savlaicīgi, nesagaidot agresīvas darbības no kreditoru puses.

Glābiņš īslaicīgās grūtībās nonākušajiem

Lai arī TAP un tā paveids – ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības process (ĀTAP) ir regulēts Maksātnespējas likumā, tas ir vērst uz uzņēmuma maksātnespējas atjaunošanu un tā mērķis ir atjaunot finansiālās grūtībās nonākuša uzņēmuma spēju nokārtot savas saistības. Jāsaprot, ka TAP nav līdzeklis, lai novilcinātu neizbēgamo nerentablam biznesam. Taču tas var būt labs palīgs tieši gadījumos, kad kādu īslaicīgu ārkārtas apstākļu rezultātā kopumā veiksmīgam uzņēmumam vai uzņēmumam, kuram ir labs potenciāls par tādu kļūt, draud maksātnespēja.

TAP galvenās priekšrocības ir aizsardzība pret kreditoru piedziņas darbībām vai maksātnespējas ierosināšanas draudiem, kā arī iespēja ar kreditoru vairākuma balsojumu panākt visu kreditoru prasījumu modificēšanu (atliekot samaksas termiņus, dzēšot blakusprasījumus u.tml.).

Kā tiek īstenots TAP?

Parādnieks iesniedz tiesā pieteikumu par TAP ierosināšanu, pamatojot finanšu grūtības, un ne vēlāk kā nākamajā darba dienā tiesnesis lemj par TAP ierosināšanu.

Līdzko tiesa ierosina TAP lietu, uzņēmumam tiek paredzēta sekojoša aizsardzība:

1. Tiek apturēta spriedumu izpildes lietvedība lietās par piespriesto, bet no uzņēmuma nepiedzīto summu piedziņu
2. Nodrošinātajam kreditoram aizliegts prasīt ieķīlātās mantas pārdošanu (ja aizliegums rada būtisku kaitējumu kreditora interesēm, tad pēc nodrošinātā kreditora lūguma tiesa var lemt par atļauju pārdot šādu ieķīlāto mantu.)
3. Kreditoram aizliegts iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu
4. Līgumsoda, nokavējuma naudas un nodokļu prasījumu kavējuma naudas pieauguma apturēšana, kā arī procentu pieauguma apturēšana, ja tie pārsniedz likumisko procentu apmēru.

Plāna izveide soli pa solim

Par TAP lietas ierosināšanu tiek izdarīta publiski pieejama atzīme [Maksātnespējas reģistrā](#).

Tālāk uzņēmumam tiek doti 2 mēneši, kuru laikā tam ir jāizstrādā TAP pasākumu plāns – centrālais dokuments, kurš noteiks uzņēmuma dzīvi TAP laikā - un šis plāns jāaskaņo ar kreditoriem. Saņemot kreditoru vairākuma piekrišanu, šo termiņu var pagarināt vēl par vienu mēnesi. TAP pasākumu plānā cita starpā ir jāparedz, kā uzņēmums plāno norēķināties par savām saistībām un kādus ekonomiski pamatotus pasākumus tas veiks, lai pārvarētu finanšu grūtības. Visbiežāk izmantotā metode ir saistību izpildes termiņa atlikšana, paredzot to pakāpenisku izpildi saskaņā ar maksājumu grafiku, taču ir iespējama arī daļēja vai pilnīga blakusprasījumu (procentu, līgumsoda) dzēšana un daļēja pamatparāda dzēšana, kā arī citas metodes (piemēram, parādsaistību aizstāšana ar kapitāla daļām jeb *debt to equity swap*). Maksimālais plāna darbības ilgums ir četri gadi

Jāatzīmē, ka TAP plāna izstrāde un tā izpildes vadīšana ir process, kas prasa diezgan specifisku finanšu restrukturizācijas kompetenci, kāda reti atrodama uzņēmuma iekšienē. Tāpēc, ir svarīgi piesaistīt profesionālus juridiskos un finanšu konsultantus, rūpīgi pieiet TAP uzraugošās personas izvēlei, kā arī būt aktīviem un caurspīdīgiem komunikācijā ar kreditoriem un citām iesaistītajām pusēm.

TAP pasākumu plāns ir saskaņots, ja to ir atbalstījuši nodrošinātie kreditori, kuru prasījumi veido vismaz 2/3 no nodrošināto kreditoru galveno prasījumu kopsummas

un nenodrošinātie kreditori, kuru prasījumi veido vairāk nekā pusi no nenodrošināto kreditoru galveno prasījumu summas. Papildus tam, uzņēmumam ar kreditoriem ir jāvienojas par TAP uzraugošās personas kandidatūru. TAP uzraugošā persona uzstājas kā neatkarīgs vidutājs, kas uzrauga, ka TAP notiek saskaņā ar plānu un netiek pārkāpti likumā paredzētie ierobežojumi.

Kad TAP pasākumu plāns ir saskaņots, tas kopā ar TAP uzraugošās personas atzinumu par plānu ir jāiesniedz tiesā. Ja tā konstatē, ka TAP pasākumu plāns ir saskaņots ar nepieciešamo kreditoru vairākumu, atbilst likumam un rada patiesu iespēju pārvarēt finanšu grūtības, tiesa apstiprina TAP pasākumu plānu un pasludina TAP attiecībā uz uzņēmumu.

Tiesas apstiprināts TAP pasākumu plāns un tajā paredzētās metodes ir saistošas visiem kreditoriem – arī tiem, kuri plānu nav atbalstījuši. Tomēr jāatceras, ka TAP metodes nav piemērojamas darbinieku prasījumiem bez to piekrišanas.

Spēles noteikumi TAP īstenošanā

TAP īstenošanas laikā uzņēmumu turpina vadīt tā valde, kā arī turpinās augstāk minētā uzņēmuma aizsardzība. Tai pat laikā, protams, uzņēmumam ir jāievēro noteikti ierobežojumi: tam ir aizliegts slēgt darījumus vai veikt darbības, kas var pasliktināt finansiālo stāvokli vai kaitēt kreditoru interesēm, izsniegt aizdevumus, dot galvojumus, izmaksāt prēmijas un dividendes, veikt TAP plānā neietvertus maksājumus u.c. TAP gaitā plānu var grozīt tādā pašā kārtībā, kā sākotnēji pie plāna apstiprināšanas – saņemot kreditoru vairākumu atbalstu, TAP uzraugošās personas atzinumu un tiesas apstiprinājumu. Ja uzņēmums vismaz 30 dienu nepilda TAP pasākumu plānu un nav iesniedzis plāna grozījumus vai citādi pārkāpj likumiskos pienākumus un ierobežojumus, tiesa izbeidz TAP.

Pēc veiksmīgas TAP pasākumu plāna izpildes uzņēmums iesniedz pieteikumu tiesā, kura pieņem lēmumu par TAP izbeigšanu.

Bez iesnieguma tiesā

Savukārt ārpus tiesiskās aizsardzības process (ĀTAP) no TAP galvenokārt atšķiras tā sākumposmā. Sākumā uzņēmums izstrādā ĀTAP pasākumu plānu, saskaņo to ar kreditoriem un panāk vienošanos par ĀTAP uzraugošās personas kandidatūru – ārpus kāda tiesas procesa. Tāpēc, uzņēmums nav saistīts ar kādiem

termiņiem attiecībā uz plāna saskaņošanu, kā arī par šo faktu netiek veikti nekādi publiski pieejami ieraksti. Kad ĀTAP pasākumu plāns ir izstrādāts un saskaņots ar nepieciešamo kreditoru vairākumu, uzņēmums iesniedz tiesā ĀTAP pieteikumu, kuram jau pievienots ĀTAP pasākumu plāns un uzraugošās personas atzinums. Tiesa izskata pieteikumu un lemj par ĀTAP lietas ierosināšanu ne vēlāk kā nākamajā dienā. Par ĀTAP lietas ierosināšanu tiek izdarīts ieraksts Maksātnespējas reģistrā. Pēc ĀTAP lietas ierosināšanas tiesa 15 dienu laikā lemj par plāna apstiprināšanu un ĀTAP uzsākšanu. Uzņēmuma tiesiskā aizsardzība iestājas ar tiesas lēmumu par plāna apstiprināšanu. Uzņēmuma turpmākie pienākumi ĀTAP laikā būtībā ir tādi paši kā TAP.

Izvēloties starp TAP un ĀTAP, izšķiroši ir vairāki elementi:

1. TAP lietu uzsāk teju nekavējoties. Līdzko uzņēmums konstatē savas finansiālās grūtības, ir iespējams sniegt pieteikumu tiesā un jau nākamajā dienā gūt aizsardzību no maksātnespējas un kreditoru piedziņas darbības draudiem. Taču, līdz ar TAP lietas uzsākšanu tiek veikta publiska atzīme Maksātnespējas reģistrā, kas signalizē par uzsākto procesu. Savukārt ĀTAP lietu uzsāk vien pēc plāna izstrādes. Kamēr ĀTAP plāns tiek izveidots un saskaņots ar kreditoriem, uzņēmums nav pasargāts.
2. TAP plāna izstrādei un saskaņošanai tiek doti divi mēneši (ar iespēju pagarināt par vienu mēnesi). ĀTAP plāna saskaņošanai nav termiņa ierobežojuma, tādēļ tas dod lielāku elastību, kā arī, kamēr saskaņotais ĀTAP plāns nav iesniegts tiesā, netiek publicētas ziņas par to, ka uzņēmums ir uzsācis šo procesu. Attiecīgi, ja plāna saskaņošanas process ieviecas vai arī neizdodas, tas arī nekļūst publiski zināms.
3. ĀTAP metodes nodokļu prasījumiem piemērojamas ierobežotā apmērā – piemēram, nav iespējams dzēst nodokļu pamatparādu vai atlikt tā samaksas termiņu uz laiku, ilgāku par sešiem mēnešiem.